

UUSI OSUUSKUNTALAKI

Keskeiset muutokset ja vaikutus pienosuuskuntiin

Lakiasiaainjohtaja Anne Kontkanen
Pellervo-Seura ry

Miksi uusi osuuskuntalaki?

- valmistelulle asetetut tavoitteet:
 - osuuskuntien toimintaedellytykset nykyaikaisen yritystoiminnan vaatimuksia vastaavat
 - yhteisölainsäädännön yhdenmukaisuus osuuskuntien ominaispiirteet huomioon ottaen
- yhdenmukainen yhteisölainsäädäntö
 - myös voimassa olevan lain valmistelussa tavoitteena
 - helpottaa lain tulkintaa
 - hälventää mahdollisia epäluuloja – osuuskunta yhteisömuotona tuntemattomampi kuin osakeyhtiö
- uuden lain mallina voimassa olevan OKL:n sisältö ja soveltuvin osin uusi OYL
- osuuskuntien toivomukset huomioon valmistelussa

- siltä osin kun yritysmuotojen säätely yhdenmukaista, vastaavasti myös säännökset samansisältöisiä
 - lainsäädännön erot selkeämmin esiin
- pakottavia säännöksiä vähennetty ja sopimusvapautta lisätty
 - säännöillä voidaan ohjata entistä enemmän osuuskunnan toimintaa
 - oman pääoman ehtoiselle rahoitukselle enemmän vaihtoehtoja
- säännöksiä selkiytetty ja viittaussäännöksiä vähennetty
- osuuskuntien erityispiirteet ennallaan
 - mm. osuuskunnan tarkoitus ja jäsenen oikeus palveluihin
 - jäsen ja ääni, jäsenkunnan ja osuuspääoman vaihtuvuus, ylijäämän ja purkautuvan osuuskunnan säästön käyttäminen

- uusi laki ei heikennä yksittäisen jäsenen, osuuden omistajan eikä velkojan tai muun sivullisen oikeussuojaa
- pienten osuuskuntien asemaan kiinnitetään erityistä huomiota.
 - sääntelyn selkeytyminen ja laajentaminen sekä säännösten kirjoittamistapa helpottavat pienten osuuskuntien ja näille hallintopalveluja tarjoavien mahdollisuuksia tutustua lain sisältöön
 - kolmen perustajan minimivaatimuksesta luovutaan
=>perustaminen helpottuu

Käytännön vaikutuksia osuuskunnissa

- osuuskuntalakiuudistus ei juurikaan muuta nykyisten osuuskuntien toimintaa, elleivät ne itse sitä halua
- ei pääsääntöisesti sääntömuutostarvetta eikä missään tapauksessa välitöntä sääntömuutostarvetta
- sääntömuutos voi olla tarpeen, jos osuuskunnalla käytössä lisäosuudet
 - kolmen vuoden siirtymäaika
- muutoksia kokouskutsuun ja esillä pidettäviin asiakirjoihin
- vaikutuksia kirjapitoon, tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen
 - sovelletaan lain voimaantuloa seuraavaan tilikauteen
 - KILA:lta pyydetty yleisohjetta

- velvollisuus valita toiminnantarkastaja, ellei valita tilintarkastajaa
- ylijäämän jako mahdollista myös tilikauden aikana
- hallituksella velvollisuus tehdä ilmoitus kaupparekisteriin, jos oma pääoma on negatiivinen
- muutoksia jäsenluetteloon ja jäsenluettelon julkisuuteen

- hallinnon jäsenten kirjalliset suostumukset poistuvat
- yhden jäsenen osuuskunnat mahdollisia - pakkoselvitystilasäännökset poistuvat

Mikä muuttuu?

- osa muutoksista selkiyttää voimassa olevaa oikeutta => ei siis mitään radikaalia muutosta mm.
 - osuuskunnan kokouksen ja edustajiston toimivallan tarkempi sääntely
 - toimivallan delegointisäännökset
- osa muutoksista antaa uusia mahdollisuuksia
 - yhden jäsenen osuuskunta
 - äänivaltaerojen laajentaminen
 - oman pääoman ehtoinen rahoitus
 - varojenjakomahdollisuudet
- muutokset eivät radikaalisti vaikuta osuuskuntien toimintaan, elleivät ne itse sitä halua

Keskeiset muutokset

- Perustaminen
- Osuudet ja osake
 - Osuuksien sääntely yksinkertaistuu, sääntöjen merkitys kasvaa
 - Osakkeet – uutuus?
- Oma pääoma ja rahoitus
 - Sidottu ja vapaa oma pääoma
 - SVOP –rahasto
- Varojen jakaminen
 - Ylijäämän jako kesken tilikauden
 - lahjoitussäännökset
- Hallinto ja osuuskunnan kokous
 - Toimivallan delgointi
 - Toimivallan selkiyttäminen

Osuuskunnan perustaminen

- yksi perustaja riittää
- perustamiskirjasta perustamissopimus
- perustamissopimuksessa
 - Perustajajäsenet
 - Osuuden merkintähinta ja maksuaika
 - Hallitus
 - Mahdollinen TJ + HN + tilintarkastaja/toiminnantarkastaja
 - Lisäksi liitteenä säännöt
- hallinnon / tilintarkastajien vastuu alkaa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta

- Perustamissopimukseen ei perustamiskulua eikä mahdollisia johdolle / tilintarkastajalle annettuja etuja
- apporttiperustaminen mahdollinen ilman sääntömääräystä
 - apporttiehto sekä apportin yksilöinti ja arvosta selvitys perustamissopimuksessa
- tilikaudesta voidaan määrätä perustamissopimuksessa sääntöjen sijaan
- rekisteröitävä 3 kk perustamissopimuksen allekirjoittamisesta
 - hallituksen ja TJ:n vakuutus
 - tilintarkastajan lausunto apporttiomaisuuden arvosta
 - osuuskunnan rekisteröinti ks. PRH/Kaupparekisteri/Muut yritysmuodot/Osuuskunta
 - Määräajan laiminlyönti =>perustaminen raukeaa

Osuudet

- erillisestä lisäosuuksia koskevasta säätelystä luovutaan
- kaikki osuudet tuottavat samanlaiset oikeudet
 - säännöissä voidaan määrätä erilajisista osuuksista ja niiden ehdoista
- lain olettama: osuuksia voivat merkitä myös muut kuin jäsenet
- jäsenyyteen liittyvät oikeudet ja osuuden omistajan oikeudet erotettu
 - jäsenen on otettava yksi osuus
 - vain jäsenellä esim. oikeus purkautuvan osuuskunnan säästöön
 - osuuden omistajalla oikeus vain merkintähinnan palautukseen sekä osuuskunnan toiminnan aikana että purkautuessa
 - osuuden omistajalla rajoitettu hallintioikeus
- merkintähinnan palautusaika mahdollista lyhentää 6 kk:een

Osuuskunnan osake

- sijoitusosuuksia koskevasta säätelystä luovutaan
- sijoitusosuus jäänyt lähes kuolleeksi kirjaimeksi
- sijoitusosuudesta osuuskunnan osake
 - vastaa ehdoiltaan nykyisiä sijoitusosuuksia
 - ei tuota oikeutta merkintähinnan palautukseen osuuskunnan toiminnan aikana
 - säännöissä voidaan määrätä toisin

Osuudet nimellisarvottomia

- nimellisarvo: osuudella säännöissä määrätty ”hinta”, osuusmaksu
- merkintähinta: osuudesta osuuskunnalle maksettava ”hinta”
- lain olettama: osuudella ei nimellisarvoa
- nimellisarvottomuuden etuna
 - merkintähinta joustaa osuuskunnan pääomatarpeen mukaan
 - osuusmaksua voidaan korottaa muuttamatta sääntöjä
 - osuuden merkintähinnan määrää osuuskunnan kokous tai osuuskunnan kokouksen valtuuttamana hallitus
 - muistettava jäsenten yhdenvertaisuus => kaikilta merkitsijöiltä päätöksen jälkeen sama merkintähinta

- osuudelle voidaan säännöissä määrätä nimellisarvo
 - myös nimellisarvoisen osuuden merkintähinta voi poiketa nimellisarvosta
- osuuskunnan kokous päättää merkintähinnan tai valtuuttaa hallituksen päättämään merkintähinnasta
 - jos osuudella ei nimellisarvoa tai jos merkintähinta suurempi kuin nimellisarvo, osuuskunnan kokouksen päätökseen:
 1. merkintähinta
 2. merkintähinnasta jäsenelle tämän erotessa palautettava määrä
 3. sidottuun/vapaaseen omaan pääomaan kirjattava määrä, jos kaikkea ei kirjata osuuspääomaan

- merkintähinta voi sisältää esim. liittymismaksua
- palautettava määrä voi olla suurempi kuin osuudesta maksettu määrä.
 - esimerkiksi osuuden suhteellinen osa ylijäämästä ja/tai muusta vapaasta omasta pääomasta
- siirtyminen nimellisarvottomaan pääomajärjestelmään edellyttää vanhoilta osuuskunnilta sääntömuutosta
- **Huom! Myös osakkeet nimellisarvottomia**

Oma pääoma ja rahoitus

- oma pääoma jaetaan sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan
- uutta sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto (SVOP)
- Osuuden nimellisarvo kirjattava aina osuuspääomaan
- SVOP-rahastoon voidaan merkitä
 - nimellisarvon ylittävä merkintähinta
 - nimellisarvottoman osuuden/osakkeen merkintähinta
- osakepääoma korvaa sijoitusosuuspääoman
 - osakkeiden nimellisarvo kirjataan osakepääomaan
- OYL:ia vastaava mahdollisuus osuus- ja osakepääomasijoitukseen ilman, että annetaan osuuksia tai osakkeita

Varojen jakaminen

- mahdollista jakaa ylijäämää meneillään olevalta tilikaudelta laaditun, osan tilikautta kattavan vahvistetun tilinpäätöksen perusteella
 - Mähönen: kuluvan tilikauden ylijäämän jako ei mahdollista
 - ylijäämän jakaminen perustuu vapaan oman pääoman käsitteeseen
 - ylijäämä kuluvalta tilikaudelta ei vapaata omaa pääomaa
 - Välitilinpäätöksen perusteella ei siis voi jakaa kuluvan tilikauden ylijäämää
- varojen jako myös sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta
- lahjoitukset yleishyödyllisiin tarkoituksiin mahdollisia kuten osakeyhtiöillä
 - edellyttää aina sääntömääräystä

Hallinto

- hallinnon osalta vain vähäisiä muutoksia
- erityisesti hallintoneuvoston asema haluttiin säilyttää ennallaan
- yleinen huolellisuusvelvollisuus nyt myös HN:n jäsenillä
- toimivallan delegointi toimitusjohtajan, hallituksen, hallintoneuvoston ja osuuskunnan kokouksen välillä kirjattu lakiin
 - hallitus voi päättää toimitusjohtajan toimivaltaan kuuluvassa asiassa
 - hallitus voi siirtää hallituksen päätettäväksi kuuluvan asian hallintoneuvoston tai osuuskunnan kokouksen päätettäväksi
 - hallituksen toimivaltaan kuuluva asia voidaan siirtää kaikkien jäsenten yksimielisellä päätöksellä osuuskunnan kokouksen päätettäväksi

Osuuskunnan kokous ja edustajisto

- osuuskunnan-/edustajiston kokouksen toimivallan tarkempi sääntely
 - säännöissä voidaan määrätä hallituksen yleistoimivaltaan kuuluvan yksittäisen asian siirtämisestä
 - yksilöitävä
 - kaikkien jäsenten yksimielisellä päätöksellä voidaan siirtää hallitukselle kuuluva asia osuuskunnan kokoukselle / edustajistolle
- jäsenen oikeus saada asia osuuskunnan kokouksen käsiteltäväksi koskee vain osuuskunnan kokouksen toimivaltaan kuuluvia asioita

- myös osuuden omistajilla (ei-jäsen) osallistumisoikeus osuuskunnan kokoukseen
 - Voidaan rajoittaa säännöissä, poikkeus 5:32 §
- äänivaltaerojen rajoituksia lievennetty (1:20)
- ei enää välttämätöntä päättää tappion kattamisesta

- edustajiston jäsenten valinta mahdollinen enemmistövaalilla
 - edellyttää sääntömääräystä
- edustajiston asemaa suhteessa jäsen/osuuden omistaja selkiytetty
 - lakiin kirjattu, ettei jäsenellä/osuuden omistajalla oikeutta osallistua kokoukseen, poikkeus 5:32 §

- Kokouskutsun sisältöä koskevia muutoksia:
 - Päätösehdotus, jos sääntömuutos tai erityistä kokouskutsuaikaa edellyttävä asia tai osuuksien antaminen/ lunastaminen/ hankkiminen
- jäsenten nähtävillä pääkonttorissa tai internet-sivuilla
 - Kaikki päätösehdotukset
 - Tilinpäätöstä koskevat asiakirjat ja hallituksen selostus, jos käsitellään esim. sääntömuutosta muussa kuin varsinaisessa osk.kok.

Toiminnantarkastajan valinta

- tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta yhteisössä, jossa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt **enintään yksi** seuraavista edellytyksistä:
 - 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa;
 - 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa; tai
 - 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.
- 1.1.2014 tai sen jälkeen perustettavaan osuuskuntaan valittava toiminnantarkastaja, jos osuuskunnalla ei ole tilintarkastajaa
 - Säännöissä voidaan määrätä toisin
 - Jäsenillä myös mahdollisuus vaatia toiminnantarkastajan valintaa
- valittava myös toiminnantarkastajan sijainen

Toiminnantarkastajan valinta/vanhat osuuskunnat

- Säännöt rekisteröity ennen 1.1.2014
 - Jos säännöt edellyttävät tilintarkastajan valintaa (esim. ”Valitaan tilintarkastaja”), mutta TTL:n perusteella ei tarvitse valita
=> voidaan valita toiminnantarkastaja tilintarkastajan sijaan
 - Jos säännöissä ei edellytetä tilintarkastajan valintaa, ei toiminnantarkastajaa tarvitse valita (esim. ”Valitaan tilintarkastaja, jos tilintarkastuslaissa sitä edellytetään”)
 - Varatilintarkastajan sijaan voidaan valita toiminnantarkastaja
- Toiminnantarkastajalle ei tilintarkastajia koskevia ammatillisia kelpoisuusvaatimuksia

Toiminnantarkastuksen sisältö

- Talouden ja hallinnon tarkastus osuuskunnan toiminta ja sen laajuus huomioon ottaen
- Laillisuustarkastusta: hallinnon tarkastuksessa selvittää hallituksen jäsenten ja TJ:n toiminnan lainmukaisuutta osuuskuntalain säännösten perusteella
 - arvioi yhtiön hallinnon järjestämistä, kirjanpidon ja tilinpäätöksen asianmukaisuutta, johdon saamien etuuksien ja lähipiiritoimien asianmukaisuutta sekä osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun toteutumista
 - Toiminnantarkastaja voi myös tarvittaessa selvittää yhtiökokouksessa esiin nousevia yhtiön hallintoon liittyviä kysymyksiä nopeammin ja edullisemmin kuin varsinaisen erityisen tarkastuksen kautta.
- Toiminnantarkastuksesta annettua lausuntoa ei rekisteröidä

Osuuskunnan säännöt /sääntöjä laadittaessa huomioon otettavaa

- sääntöjen pakollisia määräyksiä ovat osuuskunnan toiminimi, kotipaikka ja toimiala
- minimisäännöt => sovelletaan osuuskuntalain olettamasisäännöksiä
- ylijäämän jako edelleenkin mahdollinen vain, jos säännöissä sallittu
- toisaalta laaja vapaus säännöillä määrätä osuuskunnan toiminnasta
- osuus nimellisarvoton => jos halutaan nimellisarvo => sääntömääräys
- Tarvitaanko osuuksia, joilla keskenään erilaiset oikeudet esim. ylijäämään?
- Halutaanko rajoittaa osuuksien merkintäoikeutta?
 - lain olettaja: osuuksia voi merkitä myös muut kuin jäsenet
 - Tarvitaanko ulkopuolisten sijoituksia?
- Jäsenen erottaminen: erottamisperusteet selkeästi sääntöihin
- Miten omaisuuden jako, jos osuuskunta puretaan

KIITOS MIELENKIINNOSTA!

